

ПОБУДОВА ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ТА СТРУКТУРИ ВИРОБНИЧИХ ПІДПРИЄМСТВ З МЕТОЮ ОПТИМАЛЬНОГО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ЗА ДАНИМИ ОПЕРАТИВНОГО ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ

Розглянута виробнича діяльність та фактори що впливають на створюємою структуру виробничого підприємства. Визначені завдання основного виробництва та допоміжних цехів, а також найважливіші процеси для створення оптимальної структури виробничого підприємства

Розгляд організаційної системи виробництва неможливо без чіткого визначення самої економічної сутності таких понять в ринковому середовищі, як: система, господарська операція, виробництво та їх складові.

Найперше слід визначити, що таке система. Різні економічні довідники дають наступні визначення.

Множина об'єктів разом з відносинами між об'єктами – частинами чи компонентами системи – та між їх атрибутами – властивостями об'єктів. [4]

Множина взаємодіючих елементів, що знаходяться у відносинах і взаємозв'язках один з одним і складають цілісне утворення. [5].

Порядок, зумовлений правильним розташуванням частин, стрункий ряд зв'язане ціле. Або сукупність принципів, покладених в основу певного вчення. [6]

Дослівно з грецької мови система – це ціле, утворене з якихось певних частин. Таким чином у статті буде здійснена спроба побудови загальної оптимальної організаційної системи виробничого підприємства та його структурних підрозділів.

Сутністю такої системи буде взаємоперебіг необхідних інформаційних потоків за попередньо визначеними показниками у середині системи між її елементами.

Метою даної статті є вивчення загальних підходів та практичних аспектів щодо побудови організаційної системи виробничих підприємств та побудова

оптимальної організаційної системи виробничого підприємства і його оптимальної структури для подальшого прийняття управлінських рішень за даними оперативного обліку та контролю.

У бухгалтерському обліку загалом прийнято називати найменшу одиницю будь-якої фінансово-господарської діяльності, що призводить до змін стану активів, пасивів чи активу і пасиву одночасно – господарською операцією.

“Р. Круз (Нобелівський лауреат з економіки за 1991 рік) у 1937 році запропонував обрати трансакцію (ділова операція, угода) за одиницю економічної діяльності. Ділова операція становить суть ринкової діяльності організації, саме за її допомогою економічні цінності переходять від однієї особи до іншої” [2, с. 12].

У статті розглядається виробнича діяльність. В системі національних рахунків України під поняттям “виробництво розуміють процес, що відбувається під наглядом, контролем та управлінням інституційної одиниці-резидента, в ході якого діяльність робітників призводить до зміни первинних продуктів та послуг на інші, призначені для кінцевого споживання, а також до виробництва товарів та послуг для проміжного споживання, нагромадження та експорту. При цьому вироблені продукти чи послуги повинні мати ринковий вигляд: бути придатними до продажу або до передачі іншій інституційній одиниці” [1, с. 36].

Організаційна структура це розділення підприємства на підрозділи, відділи, цехи, лабораторії, групи з метою упорядкування управління, налагодження взаємодії ланок, встановлення підпорядкування та субпідпорядкування, відповідальності. [3]

З метою проведення дослідження щодо оперативного управління виробничим підприємством створимо умовне підприємство, утворимо його структуру.

Умовно будемо вважати, що за організаційною структурою це буде гнучке підприємство, так як воно є найбільш перспективним у майбутньому, в тому числі і для України (так як Україна є індустріальною державою і містить значну питому вагу промислового виробництва) і найскладніше для проведення детального дослідження по створенню моделей і підмоделей оперативного управління.

Відразу зазначимо, що існує значна кількість факторів, що впливають на створюєму структуру виробничого підприємства та на його інфраструктуру, їх слід обов'язково враховувати. До них (у згрупованому вигляді) можна віднести наступні:

- технічні, технологічні та якісні особливості будинків і споруд, термін їх загальної експлуатації,

- місце розташування виробничого підприємства до необхідних транспортних магістралей, мереж зв'язку, газопроводу, водопроводу та водоканалу, до теплових мереж або до їх розподільників,

- право підприємства на землеволодіння чи право оренди на землю,

- особливість основної сировини, матеріалів та комплектуючих, що застосовуються в основному виробництві,

- особливість основного обладнання, що застосовується при виробництві,

- технологічні особливості та методи виготовлення основної продукції,

- характер продукції, що виробляється (якісні та масштабні показники),

- обсяг продукції основного виробництва, що виробляється та її трудомісткість,

- ступінь розвитку спеціалізації та кооперації виробничого підприємства,

- особливості організації транспортного забезпечення виробничого підприємства,

- потужність виробничого підприємства, його потенціал та можливість збільшення,

- оптимальні розміри структурних підрозділів виробничого підприємства, що забезпечує їх управляємість, керування ними з найбільшою ефективністю,

- специфіка робочої сили, що забезпечить виконання всіх планів і прогнозів виробничого підприємства,

- ступінь розвитку інформаційних систем на виробничому підприємстві, в тому числі можливість її технічної модернізації та удосконалення.

Виробничі підприємства можуть бути організовані з повним або не повним циклом виробництва. В даній статті будуть розглядатись виробничі підприємства з повним виробничим циклом. Тобто вони є у цьому сенсі повністю забезпеченими всіма необхідними цехами і відповідними службами для виготовлення і реалізації своєї власної продукції. Дане не означає, що такі підприємства не закуповують або не можуть закуповувати напівфабрикати і комплектуючі вироби для власних виробничих потреб.

Усі цехи виробничого підприємства розподіляються на цехи: основні, допоміжні, обслуговуючі виробництво.

На деяких виробничих підприємствах можуть бути цехи підсобного господарства та побічні, тобто для виготовлення побічної продукції. Побічні, як правило є на тих підприємствах, які мають значну кількість відходів в основному виробництві і мають можливість самостійно створивши побічний цех, з відходів виробляти додатково ще якусь побічну продукцію і на цьому заробляти кошти.

Головним завданням основного виробництва є забезпечення руху продукції в процесі її виготовлення та організація технічного та технологічного процесів.

Завданням допоміжних цехів є виготовлення:

- запасних частин для заводського обладнання,
- інструментів і оснастки для основного виробництва,
- енергетичного забезпечення.

Допоміжні цехи поділяються на: ремонтні, інструментальні, енергетичні.

Кількість допоміжних цехів і їх масштаби прямо залежать від масштабу виробництва і від специфіки роботи цехів основного виробництва.

До підсобних цехів відносять цехи, що здійснюють обробку допоміжних матеріалів. Також цехи, що виготовляють тару і упаковку для товарів власного виробництва в основному чи основних цехах.

Побічні цехи виготовляють продукцію з відходів, як основних цехів, так і допоміжних. Ця продукція може або реалізовуватись на сторону, або використовуватись для власних, як виробничих, так і невиробничих потреб підприємства.

В цілому призначенням обслуговуючих господарств є забезпечення усіх ланок виробничого підприємства різними видами обслуговування: ремонтом, транспортом, інструментом і обладнанням, електроенергією, газом, теплом, виробничим паром, водою для технічних потреб, складами тощо.

Особливе місце приділяється службі постачання товарно-матеріальних ресурсів, запчастин і комплектуючих виробів. Ця служба повинна забезпечувати безперебійне і ефективне функціонування суб'єкта господарювання в цілому.

Також підприємство в своїй структурі може мати службу по розробці та/або підготовці нових товарів та прогресивних технологій. Це може бути науково-дослідний відділ, дослідно-конструкторський.

Виробниче підприємство може мати і експериментальні цехи, науково-дослідні лабораторії по виготовленню експериментальних зразків товару, нових матеріалів, технологічних процесів, їх апробації.

Якщо виробниче підприємство в своїй роботі безпосередньо приділяє значної уваги до потреб покупців його продукції, то на ньому можуть бути створені спеціальні служби, що виконуватимуть наступні функції:

- вивчення попиту на товар, на сервісне обслуговування,
- дослідження кон'юнктури ринку на аналогічні товари,
- монтаж, установку і наладку,
- сервісне обслуговування товару,
- гарантійне обслуговування товару,
- післягарантійне обслуговування товару.

Спеціальні сервісні служби, як правило повністю повинні бути забезпечені запасними частинами і усім необхідним обладнанням для швидкого і якісного обслуговування товару безпосередньо у покупця або ж на спеціально створених підрозділах по ремонту і сервісному обслуговуванню.

Зазначене залежить виключно від специфіки товару. Одна справа, якщо це побутова пральна машина, інша, якщо це автомобіль чи літак.

Не конкретизуючи який саме це буде товар, будемо вважати, що це буде складний технічний виріб. Чітких і однозначних критеріїв визначення такого виробу не існує, вважатимемо, що це виріб, який потребує установки та/або монтажу, налагодження, гарантійного та післягарантійного обслуговування.

Передбачатимемо також можливим введення в дію такого товару безпосередньо на місці його експлуатації. Або, як ще один критерій, що передбачений чинним законодавством України для застосування при здійсненні суб'єктами господарювання зовнішньоекономічної діяльності, якщо термін його виготовлення та транспортування до конкретного іноземного покупця буде перевищувати 90 календарних днів.

Враховавши вищезазначене визначимо процеси, які безпосередньо стосуються всього життєвого циклу товару – від винаходу до післягарантійного обслуговування. Є ще визначення поняття “життєвий цикл товару”:

проміжок часу, протягом якого товар розробляється, займає своє визначене місце на ринку, зникає. Таким чином товар проходить наступні етапи: винахід, розробка, впровадження, зростання, зрілість, насичення ринку, спад.

У кожному з цих процесів або етапів товар буде основою, так як на кожному етапі витрачаються певні кошти на нього і формується виробнича собівартість товару, а в подальшому, коли товар знаходиться у покупця, виробник несе компенсовані витрати на обслуговування свого товару.

Наявність останнього дає можливість виробнику модернізувати товари, що знаходяться в експлуатації безпосередньо в покупця та технологічно удосконалювати товари, що виробляються на його потужностях.

Лише врахувавши основні процеси, що безпосередньо стосуються життєвого циклу товару, можливо буде побудувати оптимальну структуру виробничого підприємства. Найважливішими процесами є наступні: розробка товарів і технологій виробництва, експериментальне впровадження нових товарів і технологій виробництва, постачання, виробництво, маркетинг, передпродажна підготовка, збут товарів, доставка до покупця, сервіс і гарантійне обслуговування, післягарантійне обслуговування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Герасименко С.С., Головка В.А., Нікітіна І.М. Система національних рахунків: навчальний посібник. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 217 с.

2. Тоцький В.І., Лавриненко В.В. Організаційний розвиток підприємства: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 247 с.

3. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – 2-е изд., испр. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 479 с.

4. Бухгалтерський словник. /За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП “Рута”, 2001. – 224 с.

5. Большой бухгалтерский словарь / Под ред. А.Н. Азриляна. – М.: Институт новой экономики, 1999. – 574 с.

6. Словник іншомовних слів / За ред. члена-кореспондента АН УРСР О.С.Мельничука. – К.: Головна редакція української радянської енциклопедії, 1977. – 776 с.

КОЧУБЕЙ Марина Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Херсонського національного технічного університету